

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Боряна Колева Братанова

катедра „Англицистика и американистика“, Филологически факултет,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Теория и практика на превода“ (английски език), катедра „Англицистика и американистика“ при Факултет по класически и нови филологии на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: Translation Problems in Digital Service Product Localization from English into Bulgarian (Проблеми на превода от английски на български език при локализация на продукти за дигитални услуги)

Докторант на самостоятелна подготовка: Мария Иванова Годорова

Научни ръководители: проф. д-р Александра Божидарова Багашева и проф. д-р Петя Начева Осенова

1. Данни за дисертантката

Мария Годорова е възпитаничка на СУ „Св. Климент Охридски“, където завършва специалност „Английска филология“ с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ през 2015 г. и специалност „Превод“ (с английски език) с образователно-квалификационна степен „магистър“ през 2017 г. От 2019 г. е асистент в катедра „Англицистика и американистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“, където води бакалавърски курсове по превод (английски – български) и специализиран курс „Софтуер и превод“ в МП „Превод“. Работи също като преводач и специалист в областта на локализацията на свободна практика. Има опит и като организатор управление на проекти в преводаческа агенция. Дисертантката е изкарала стаж по програма „Еразъм+“ като помощник-учител по английски език в гр. Мадрид, Испания. Има участия в научни конференции в СУ „Св. Климент Охридски“, ПУ „Паисий Хилендарски“ и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Публикационната ѝ дейност е насочена към проблемите на превода и локализацията. Интересува се от преподаването на локализация в европейските университети, които са членове на Европейската мрежа на магистърските програми по превод (EMT).

2. Данни за докторантурата

Ас. Мария Годорова е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Теория и практика на превода“ (на английски език). Представеният дисертационен труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедра „Англицистика и американистика“ при Факултет по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“, проведено на 02.10.2023 г. С това административните изисквания по процедурата са спазени.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Представеният дисертационен труд е с обем от 166 страници. Изследването е ясно структурирано чрез обособяване на уводна глава, три основни глави, заключителна глава, в която в систематизиран вид се представят отговорите на основните изследователски въпроси на дисертационния труд и се правят съответните изводи, библиография и три приложения. Преводаческите проблеми при локализацията на продукти за дигитални услуги от английски на български език са онагледени посредством 51 фигури и 19 таблици.

Дисертационният труд представлява задълбочено новаторско изследване по ключови проблеми на локализацията, която до голяма степен е неизследвана област особено при превод от английски на български език. Приложена към сферата на дигиталните услуги, тематиката е особено актуална, тъй като поради използване най-вече на автоматичен превод, езикови единици от текстовото съдържание на уебсайтове често остават нелокализирани. В такива случаи единиците не са съобразени със спецификата на българския език най-вече по отношение на семантиката, граматиката и ортографията, в резултат на което се наблюдават прояви на интерференция от изходния английски език. Подобни случаи до голяма степен се дължат на недостатъчно трениране на машинните преводачи за локализация при превод към български език поради факта, че на глобалния онлайн пазар продуктите за дигитални услуги, предлагани и използвани на български език, имат сравнително малък пазарен дял. В такъв контекст представеният дисертационен труд отговаря на потребностите на преводаческата индустрия и на пазара като цяло, тъй като изследването се фокусира върху актуалните проблеми при локализацията в сферата на дигиталните услуги и техните възможни решения.

В Първата уводна глава на дисертационния труд се обуславя изборът на тема, дефинират се предметът, обектът и целите на изследването. Ясно са изведени четирите

изследователски въпроса, които следва да намерят отговор в хода на анализа. Прави се важно уточнение за налични „достатъчно доказателства, че продуктите, включени в изследването, не са локализирани изцяло чрез машинен превод. [...] Въпреки това е невъзможно напълно да се изключи възможността за употреба на машинен превод, тъй като сега той е дълбоко интегриран в почти всички преводачески инструменти“ (стр. 11–12). Именно предполагаемата употреба на машинен превод може да послужи като обяснение за някои от анализирани в изследването проблеми като например неправилна употреба на главни букви, буквален превод, разнородност в превода на специализирана лексика, неправилна употреба на чуждици, грешки в съгласуването и др. Значителна част от тях се дължат на интерференция от английския език и липса на локализация спрямо българския език.

Във Втора глава се прави преглед на актуалните теоретични разработки по въпросите на локализацията, които имат отношение към проблематиката на дисертационния труд. Подробно се разглежда ролята на локализацията по отношение мястото на българския език на пазара на дигитални услуги. Извежда се единна дефиниция на многоаспектния процес локализация въз основа на неговите вече установени характеристики (стр. 19). Задълбочено се излагат различни гледни точки за взаимовръзката между превод и локализация (раздел 2.3). Дисертантката застъпва становището, че „превод за локализация се разглежда като тип специализиран превод“ (стр. 22), с което изследователският фокус се стеснява по посока анализирани на събрания за целите на изследването емпиричен материал. Набляга се на ролята на локализацията като предпоставка за повишаване качеството на превода. Обръща се специално внимание на ролята на професионалните преводачи и техните необходими компетентности за успешна локализация при превода. Подробно се представя мястото на локализацията в съвременната преводаческа индустрия според Компетентностната рамка на Европейската мрежа на магистърските програми по превод (ЕМТ) (раздел 2.4.4). Извеждат се установените до момента проблеми, свързани с локализацията при превода (раздел 2.5). Особено полезно за изследването е разглеждането на основополагащата за преводаческата индустрия парадигма глобализация – интернационализация – локализация – превод (GILT) (стр. 39). Набляга се и на езиковедските аспекти на локализацията, с което се изгражда необходимата теоретична рамка за анализирани на събрания емпиричен материал.

В Трета глава е представена методологията на събиране и обработка на корпуса, съставен за целите на изследването, за да се изведе таксономия на основните грешки при

локализация на продукти за дигитални услуги. Важно е да се отбележи, че типологията на разглежданите грешки е съобразена с установените в съпоставителните изследвания междуезикови асиметрии, които се наблюдават при превода от английски на български език. По този начин се постига задълбоченост на анализа в контекста на съществуващите различия между английския и българския език. Извежда се типология на преводаческите проблеми, свързани с локализацията (Фиг. 6 на стр. 51), която се прилага при анализа на емпиричния материал. Корпусът се състои от 150 грешки, установени при локализацията на 42 продукта, в продължение на година и половина. Както обемът на анализирания емпиричен материал, така и времевият интервал на обследване на съответните грешки са достатъчни за предлагане на адекватни решения на установените проблеми.

Същинският анализ на проблемите при локализация на продукти за дигитални услуги от английски на български език е осъществен в Четвърта глава на дисертационния труд. Извеждането на основните типове грешки и техният анализ се осъществяват последователно и задълбочено, в резултат на което се представя пълната парадигма на най-разпространените проблеми в търсене на съответните преводачески решения. В хода на анализа като най-често срещани се открояват грешки, свързани с учтивата форма в българския език, избор между формални или неформални езикови единици, избор на глаголна форма или съответното съществително име, езиково неутрален изказ, използване на съкращения, незавършеност на езиковите единици поради ограничения на символите, използване на термини и неологизми и др. Изведени са основните морфологични, синтактични и семантични грешки, които се съдържат в корпуса – неправилна употреба на предлози, неправилна употреба на бройната форма, неправилно членуване, неправилен словоред, неправилно съгласуване, грешки, породени от многозначността на езиковите единици и възможна двусмисленост, грешки, свързани с ортографията и др. Особено ценни за езиковата индустрия като цяло и в частност при технологиите за превод, локализация и гарантиране на качеството са решенията, които дисертантката предлага към всички изведени преводачески проблеми при локализацията на продукти за дигитални услуги (стр. 69, 79, 93, 98).

В заключителната Пета глава на дисертационния труд се дават подробни и изчерпателни отговори на основните изследователски въпроси, поставени в увода. С това целите, поставени в уводната глава на дисертационния труд са постигнати. Очертават се основните насоки за бъдещи изследвания по разглежданата проблематика. Библиографията

съдържа 158 актуални заглавия основно по въпросите на преводознанието, общото и съпоставителното езикознание, превода и локализацията, технологиите за превод и др. Авторефератът с обем 40 страници, разработен на български и английски език, представя точно в синтезиран вид структурата и съдържанието на дисертационния труд заедно със съответните визуализации и библиография.

4. Научни приноси

Дисертационният труд има безспорни приносни моменти, които са значими за научните изследвания по въпросите на превода, локализацията и мястото на малките езици в глобалния международен пазар на преводаческите услуги. В практикоприложен аспект постигнатите резултати са значими за преводаческата индустрия и технологиите за превод. Като основни приноси на изследването се отличават: дисертационният труд представлява пилотно изследване по проблемите на локализацията за езиковата двойка английски – български; възможно използване на емпиричния материал като тренировъчен паралелен корпус за обучение на технологиите за превод; извеждане на основните проблеми и типовете грешки при локализацията на продукти за дигитални услуги и предлагане на техни възможни решения. Направените обобщения, заключения и изводи могат да бъдат от полза както на професионални преводачи, така и на обучители, които водят курсове за подготовка на преводачи.

5. Заключение

Дисертационният труд и научните публикации на Мария Иванова Тодорова удовлетворяват наукометричните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и съпътстващите го правилници. Дисертантката се е справила успешно с целите и задачите, поставени в началото на изследването. Анализът е осъществен последователно и методично, а посочените по-горе приноси са показателни за постигнатите резултати. Давам своята положителна оценка за дисертационния труд и препоръчвам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Мария Иванова Тодорова в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, Теория и практика на превода (английски език).

03.01.2024 г.

гр. Велико Търново

Изготвила становището:

/доц. д-р Боряна Братанова/